

”Valtava suo”

**Uutispäälliköiden ja toimittajien
mielikuvia sosiaaalialasta
Kevät 2007**

HuK Suvi Sunnarborg
yhteisöviestinnän opiskelija
Jyväskylän yliopisto

Tiivistelmä

Uutispäälliköiden ja toimittajien mielikuvia sosiaalialasta kevät 2007

HuK Suvi Sunnarborg, yhteisöviestinnän opiskelija, Jyväskylän yliopisto

Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää toimittajien ja uutispäälliköiden sosiaalialaan liittyviä mielikuvia. Tutkimus toteutettiin ennalta sovittuina puhelinhaastatteluilla ja haastattelujen tukena oli kaksiosainen haastattelurunko. Haastattelun ensimmäisessä osassa kartoitettiin vastaajien omia mielikuvia sosiaalialasta ja toisessa osassa tarkasteltiin mielikuvia vastaajien ammatin näkökulmasta.

Tutkimukseen valittiin läpileikkaus Suomen mediasta käsittäen sekä sähköisen että printtimedian. Kaikista mukaan valituista medioista pyrittiin ottamaan mukaan sekä uutispäällikkö että toimittaja. Yhteensä haastatteluja tehtiin 16.

Tämän mielikuvatutkimuksen tulokset olivat yhteneväiset alan aiempien tutkimuksien kanssa. Lisäksi tutkimus vahvisti jo olemassa olevia ennakkohypoteeseja alaa koskevista mielikuvista. Sosiaaliala nähdään tarpeellisena ja tärkeänä, mutta silti alaa ei arvosteta esimerkiksi matalien palkkojen vuoksi. Sosiaalialan mediavälitteistä julkisuuskuvaa pidetään myös negatiivisena, koska usein huonot uutiset ylittävät uutiskynnyksen hyviä tai neutraaleja uutisia helpommin. Myös alan hahmottumattomuus vaikuttaa julkisuuskuvaan – sosiaalipalveluita pidetään usein marginaalien palveluina. Kelan etuudet sekä terveyspalvelut sekoitetaan helposti sosiaalipalveluihin.

Sosiaalialaa pidetään kahtalaisesti joko helppona tai vaikeana tietolähteenä. Alan avoimuutta rajoittavat vaitiolovelvollisuus sekä viranomaisviestintää koskevat rajoitukset. Sosiaalialan laaja ja hahmottumaton toimintakenttä vaikeuttavat tiedon etsintää. Koetaan myös, että kentän työntekijät eivät uskalla puhua avoimesti. Sosiaalialalla kiinnostavia teemoja ovat epäkohdat ja ihmisen arkea koskevat asiat – myös positiiviset asiat. Tavallista ihmistä kannustetaan lähestymään juttuaiheissa entistä rohkeammin.

Tuloksien mukaan uutispäälliköiden ja toimittajien mielikuvat sosiaalialasta ovat melko yhteneväiset keskenään. Koska tutkimusaineisto on pieni, ei siitä voida löytää korrelaatiota taustamuuttujien ja vastauksien välillä.

Tämän tutkimusaineiston pohjalta toteutan myös pro gradu -työni Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitokselle.

Raportin aluksi esitellään tutkimusprosessi, aineiston analyysi ja tulokset. Johtopäätökset löytyvät raportin lopusta.

Sisällys

1 Johdanto.....	4
2 Tutkimusprosessi.....	5
3 Tulokset ja analyysi.....	7
3.1 Omat mielikuvat.....	7
3.2 Mielikuvat ammatin näkökulmasta.....	11
4 Johtopäätökset.....	16
Lähteet.....	18
Liite 1.....	19

1 Johdanto

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa uutispäälliköiden ja toimittajien mielikuvia sosiaalialasta. Joissain medioissa uutispäällikköä vastaavana nimikkeenä käytettiin uutistuottajaa. Tässä tutkimuksessa uutispäälliköllä tarkoitetaan myös uutistuottajia.

Tutkimus oli osa laajempaa sosiaalialan mainemittausta, jonka toteutti FT Vilma Luoma-aho Jyväskylän yliopistosta. Tämä tutkimus toteutettiin etukäteen sovitulla puhelinhaastattelulla. Haastatteluiden tukena oli haastattelurunko, joka perustui osin Luoma-ahon kyselylomakkeeseen. Haastattelut tehtiin huhtikuussa 2007. Haastattelurunko on raportin liitteenä 1.

Tutkimukseen valittiin mukaan läpileikkaus Suomen mediasta käsittäen sähköisen ja printtimedian. Printtimedian osalta valittiin edustus sanoma-, aikakaus- talous- ja iltapäivälehdistä. Sähköisessä mediassa huomioitiin sekä radio että televisio.

Sosiaaliala koskettaa jokaisen ihmisen elämää, sillä jokainen tarvitsee sosiaalialan palveluja jossain elämänsä vaiheessa. Tätä ei usein kuitenkaan mielletä. Tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että vastaajien oli vaikea tehdä ero sosiaalipalvelujen sekä Kelan etuuksien ja terveyspalvelujen välille. Sosiaalialan palveluja ei tunnisteta, vaan niitä pidetään usein marginaalien palveluina.

Sosiaaliala on julkisuudessa usein altavastaaajana, koska huonot uutiset ylittävät uutiskynnyksen helpommin kuin hyvät tai neutraalit uutiset. Jopa paikalliset huonot uutiset voivat nousta valtakunnallisiksi puheenaiheiksi, jotka puhuttavat ja luovat mielikuvia sosiaalialasta koko maassa. Toisaalta huonojen asioiden esillä olo ei välttämättä ole pahasta – sitä kautta epäkohdat saadaan nostettua esiin ja niihin on helpompi puuttua, mikä onkin tämän tutkimuksen mukaan yksi median tavoitteista.

Yleisesti ajatellaan, että uutiskynnyksen ylittävät sosiaalialan uutiset ovat usein negatiivisia, kuten koko sosiaalialan mediavälitteinen julkisuuskuva. On mielenkiintoista selvittää, millaisia henkilökohtaisia mielikuvia toimittajilla ja uutispäälliköillä on sosiaalialasta.

Irene Kantorin vuonna 2006 tekemä uutisseuranta sosiaalialan julkisuuskuvasta osoitti, että sosiaaliala oli esillä jonkin verran useammin myönteisessä tai positiivisessa valossa kuin negatiivisessa. Kuitenkin koko valtakunnan uutiskynnyksen ylittävä negatiivinen uutinen voi vaikuttaa voimakkaasti koko sosiaalialaan liittyviin mielikuviiin. Kantor toteaa myös, että sosiaalialan viestintä on passiivista ja vetäytyvää.

Mielikuvat syntyvät monien tekijöiden tuloksena ja siksi onkin vaikeaa kertoa, mihin jokin mielikuva tai käsitys perustuu. Mielikuvat muodostuvat kokemusten, näkemisen ja kuulemisen perusteella, mutta niiden muodostumiseen vaikuttavat myös muut ihmiset

sekä joukkoviestimet. Toiminnallaan ja viestinnällään organisaatio voi vaikuttaa omaan kuvaansa. (Juholin 2006, 42.)

Mielikuvat kertovat alan tai organisaation maineesta ja imagosta. Usein mainetta ja imagoa käytetään toistensa synonyymeinä, mutta Lehtosen mukaan (1990, 17–19) imago voi joskus tarkoittaa myös sitä kuvaa, jonka organisaatio pyrkii itsestään antamaan. Viestintä nähdään nykyaikana tehokkaana imagonrakennuksen välineenä. Vuokko (1993, 64–65) toteaa, että hyvä ja onnistunut viestintä välittää hyvää yhteisökuvaa.

Käsitteenä media pohjautuu latinan kielen sanaan medium, joka tarkoittaa keskikohtaa ja julkisuutta. Englannissa yksikkömuodolla medium tarkoitetaan yksittäistä kanavaa tai ilmaisuvälinettä ja monikkomuoto media taas tarkoittaa teknisiä viestintävälineitä televisiosta lehtiin. Suomessa sanan yksikkömuotoa ei käytetä, joten sana media voi tarkoittaa joko yksittäistä viestintävälinettä tai koko joukkoviestintää. Viestinnän tutkimuksessa medialla tarkoitetaan yleensä viestintävälinettä, viestinnän kanavaa tai niiden kokonaisuutta. (Kantola, Moring & Väliverronen 1998, 6–7). Tässä tutkimuksessa medialla tarkoitetaan joukkoviestimiä yleensä. Mediaa ei voi nähdä yhtenä kokonaisuutena, koska media muodostuu tuhansista toimittajista sekä sadoista erilaisista viestimistä.

Organisaatioviestinnän tutkimuksessa mediaa käsitellään usein yhtenä sidosryhmänä muiden rinnalla. Tämä on kuitenkin ongelmallista, koska media poikkeaa muista sidosryhmistä. (Ikävalko 1996, 70–71).

2 Tutkimusprosessi

Tämän mielikuvatutkimuksen on tilannut Sosiaaliturva-lehteä julkaiseva Huoltaja-säätiö. Mukana yhteistyössä ovat olleet sosiaali- ja terveysministeriön Sosiaalialan kehittämishanke, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia, Sosiaalialan Työnantaja- ja Toimialaliitto sekä Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Tutkimusprosessi alkoi maaliskuussa 2007, jolloin medialle tehtävää haastattelurunkoa alettiin muokata FT Vilma Luoma-ahon keväällä 2007 toteuttaman Sosiaalialan mainemittauksen kyselylomakkeen pohjalta.

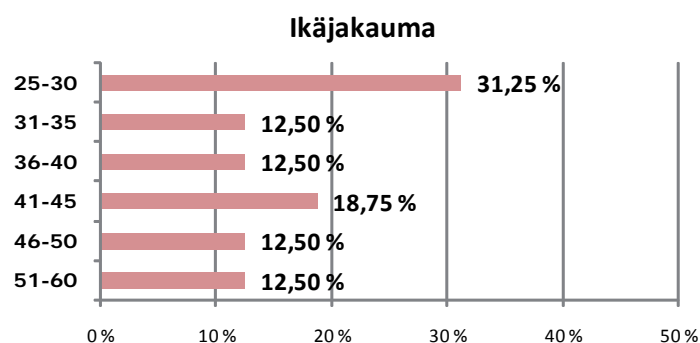
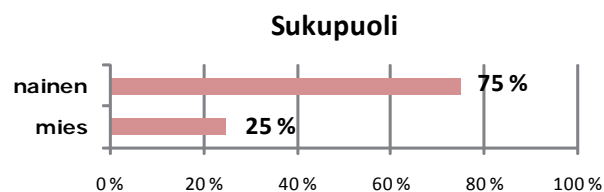
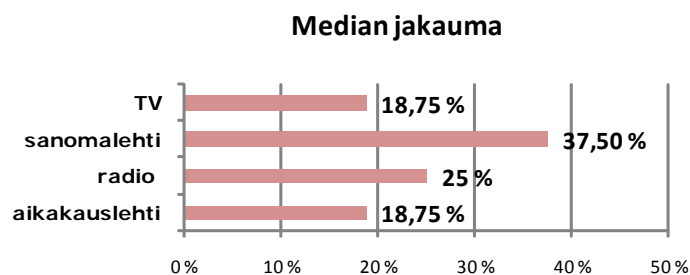
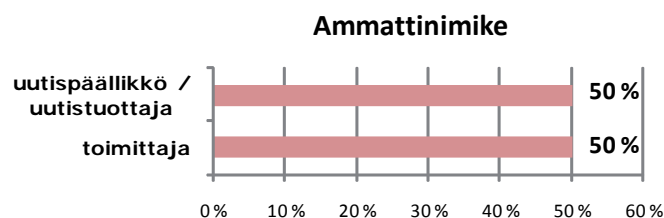
Tutkimukseen valittiin mukaan läpileikkaus Suomen mediasta. Tutkimusta varten haastateltiin uutispääälliköitä ja toimittajia seuraavista medioista: printtimediasta Helsingin Sanomat, Kaleva, Aamulehti, Apu, Suomen Kuvalehti, Kauppalehti Optio sekä Iltalehti ja sähköisestä mediasta Yle uutiset, Ajankohtainen kakkonen, MTV3 uutiset sekä Nelosen uutiset. Lisäksi mukana oli myös Suomen Tietotoimisto.

Tutkimus toteutettiin ennalta sovittuina puhelinhaastatteluina. Vastaajat eivät saaneet tutustua haastattelurunkoon ennen haastattelua, koska tutkimuksessa haluttiin kartoittaa

ensimmäisenä mieleen tulevia mielikuvia. Haastatteluja tutkimuksessa tehtiin yhteensä 16 ja ne kestivät 10 minuutista 30 minuuttiin.

Haastattelurunko oli kaksiosainen ja se sisälsi sekä strukturoituja kysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Haastattelun ensimmäisessä osassa kartoitettiin vastaajien omia mielikuvia sosiaalialasta yleensä. Toisessa osassa kartoitettiin vastaajien mielikuvia sosiaalialasta heidän ammattinsa puolesta.

Vastaajien ja median jakauma tutkimuksessa jakautui taustamuuttujien osalta tasaisesti. Puolet haastatelluista oli toimittajia ja puolet uutispäälliköitä. 43,75 % vastaajista oli sähköisen median edustajia ja 56,25 % printtimedian edustajia. Naisia haastatelluista oli 75 % ja miehiä 25 %. Vastaajien ikäjakauma oli myös tasainen, vahvimmin edustettuna oli 25–30 -vuotiaat, joita oli haastatelluista 31,25 %.

Koska tutkimuksen aineisto on otokseltaan pieni, ei korrelaatioita esimerkiksi sukupuolen ja mielipiteiden tai ammatin ja mielipiteiden välillä ole havaittavissa.

3 Tulokset ja analyysi

Haastattelurunko sisälsi sekä avoimia että strukturoituja kysymyksiä. Ensimmäisen, vastaajien omia mielikuvia kartoittavan osan kysymykset olivat osin johdettu Luoma-ahon Sosiaalialan mainemittauksen kyselylomakkeesta. Toisen osan kysymykset kartoittivat vastaajien mielikuvia sosiaalialasta heidän ammattinsa näkökulmasta.

Vastaukset on luokiteltu sävynsä ja sisältönsä samankaltaisuuden mukaan kategorioihin, vastausryppäisiin, tutkijan tulkinnan varassa. Esimerkiksi ensimmäisessä kysymyksessä samaan vastausryppäeseen on luokiteltu mielikuvat ”huono julkisuuskuva”, ”negatiiviset asiat”, ”huono maine” ja ”aliarvostettu”. Analyysissä nämä kategoriat on käsitelty samaa tarkoittavina tai toisiaan läheisesti muistuttavina kokonaisuuksina.

3.1 Oma näkökulma

Aluksi vastaajia pyydettiin kertomaan, mitä heille tulee mieleen sanasta sosiaaliala. Esille nousivat ennakkohypoteesien mukaisesti huono julkisuuskuva, negatiiviset asiat, huono maine ja alan huono arvostus. Neljäsosa haastatelluista mainitsi jonkin näistä asioista. Niin ikään neljännekselle haastatelluista sosiaalialasta tuli mieleen elinturvan varmistaminen, toimeentulotuki, huolenpito tai etuudet. Kolmantena kategoriana esiin nousivat vanhusten palvelut, jotka mainitsi lähes viidesosa haastatelluista. Muita esille nousseita yksittäisiä mielikuvia sosiaalialasta olivat järjestöt, kiistanalainen ala, kiltit ihmiset, matalat palkat, ongelmat, rahanpuute, sosiaalitoimen asiakkuudet, syrjäytyminen, terveydenhuolto, valtava suo ja vammaistenhuolto.

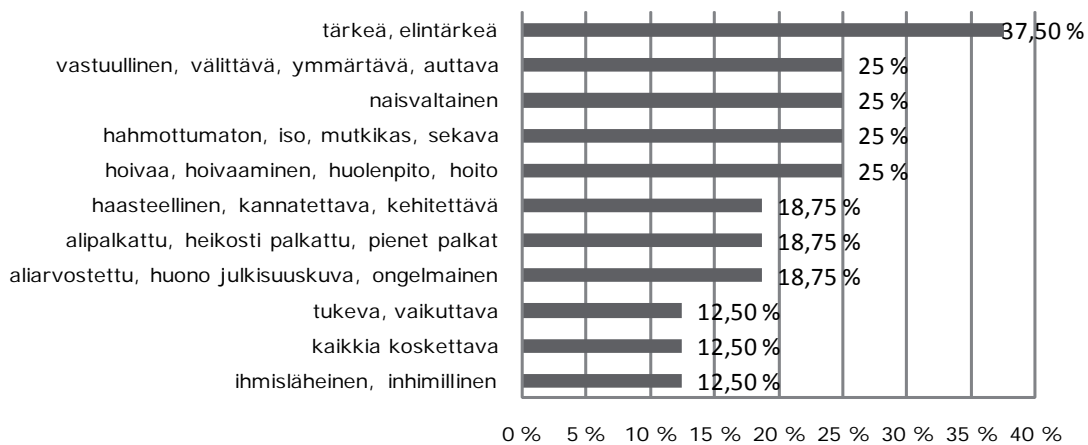
1. Mitä Teille tulee mieleen sanasta sosiaaliala? (N=16)

Vastaajia pyydettiin kuvailemaan sosiaalialaa kolmella sanalla. Vastaukset vahvistivat ennakkohypoteesia alan tärkeydestä. Yli kolmannes haastatelluista kuvaili alaa tärkeäksi tai elintärkeäksi. Neljäsosassa vastauksia sosiaalialaa kuvattiin esimerkiksi sanoilla vastuullinen, hoiva ja naisvaltainen ja niin ikään neljäsosa kuvaili alaa hahmottomattomaksi tai sekavaksi. Vajaa viidesosa vastauksista sisälsi mielikuvan huonosta julkisuuskuvasta. Samoin vajaassa viidesosassa vastauksista alaa pidettiin matalapalkkaisena tai haasteellisena. Sosiaalialaa

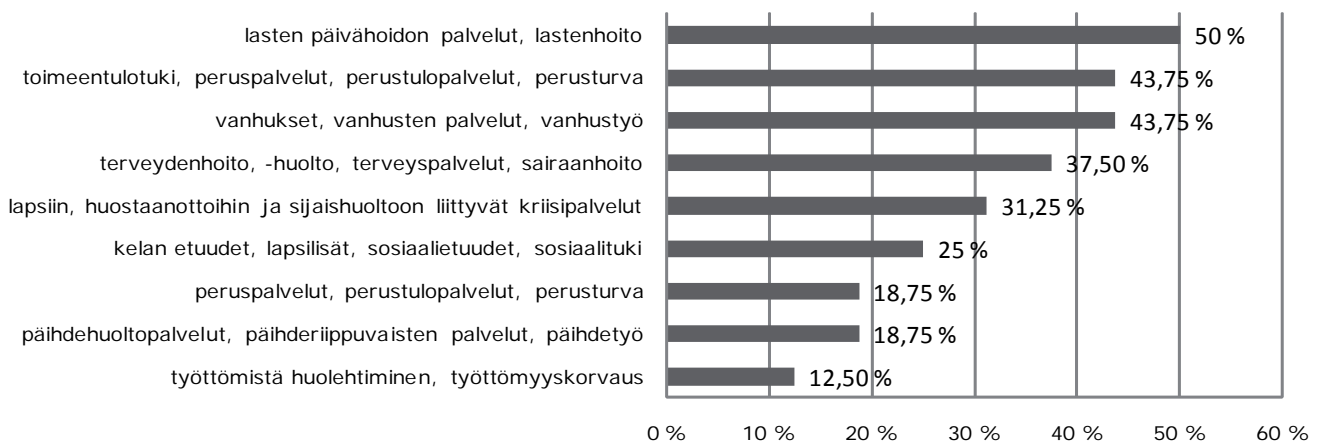
kuvailtiin myös sanoilla byrokraattinen, ennaltaehkäisevä, hiljainen, muutos, raskas, resurssipula, sosiaalidemokratia, vaikea työkenttä ja yhteiskunta.

2. Kuvailekaa sosiaalialaa kolmella sanalla. (N=16)

Kysyttäessä tärkeimpiä sosiaalipalveluja vastaajat saivat sanoa niin monta palvelua kuin halusivat. Vastausten prosenttiosuudet on laskettu siitä, kuinka moni vastaajista mainitsi kyseisen palvelun. Puolet vastanneista piti lasten päivähoitoa tärkeimpinä sosiaalipalveluina. Toiseksi tärkeimpinä palveluina esiin nousivat perusturva ja vanhusten palvelut, jotka mainitsi yli 40 prosenttia haastatelluista. Yli kolmannes vastanneista mielsi terveydenhuoltopalvelut sosiaalipalveluiksi. Vajaan kolmanneksen mielestä lapsiin liittyvät palvelut olivat tärkeimpiä sosiaalipalveluja. Neljäsosa vastaajista mainitsi tärkeimpinä sosiaalipalveluina Kelan etuudet, lapsilisät, sosiaalietuudet tai sosiaalituen ja vajaa 20 prosenttia haastatelluista mainitsi perustuloturvan. Samoin vajaan 20 prosentin mielestä päihderiippuvaisten palvelut olivat tärkeimpiä sosiaalipalveluja. Noin 12 prosenttia haastatelluista piti työttömyyskorvausta tärkeimpiin lukeutuvana sosiaalipalveluna. Myös asumispalvelut ja kuntoutus mainittiin.

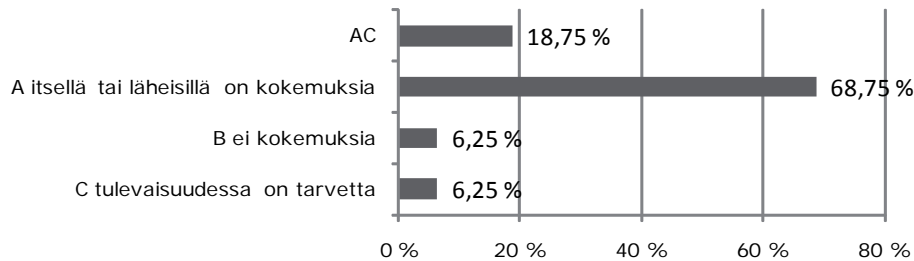
3. Mitkä ovat mielestänne tärkeimpiä sosiaalipalveluja?(N=16)

Lähes 70 prosenttia haastatelluista vastasi, että heillä tai heidän läheisillään on kokemuksia sosiaalipalveluista, vain noin kuudella prosentilla ei ollut kokemuksia sosiaalipalveluista.

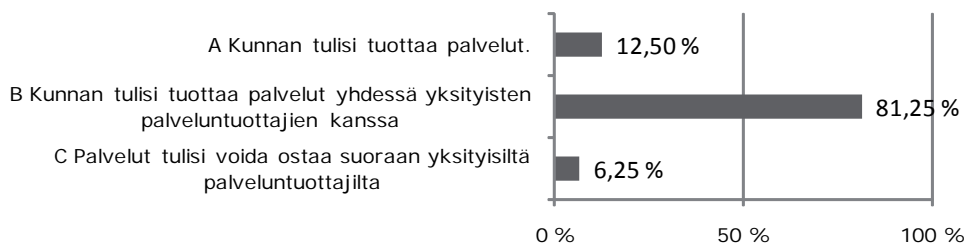
Viidesosalla vastaajista oli itsellä tai läheisillä kokemuksia ja he arvelivat tulevaisuudessa olevan tarvetta sosiaalipalveluille. Noin kuusi prosenttia haastatelluista arveli tulevaisuudessa olevan tarvetta sosiaalipalveluille.

4. Onko Teillä tai läheisillänne kokemuksia sosiaalipalveluista tai arveletteko tulevaisuudessa tarvitsevanne niitä? (N=16)

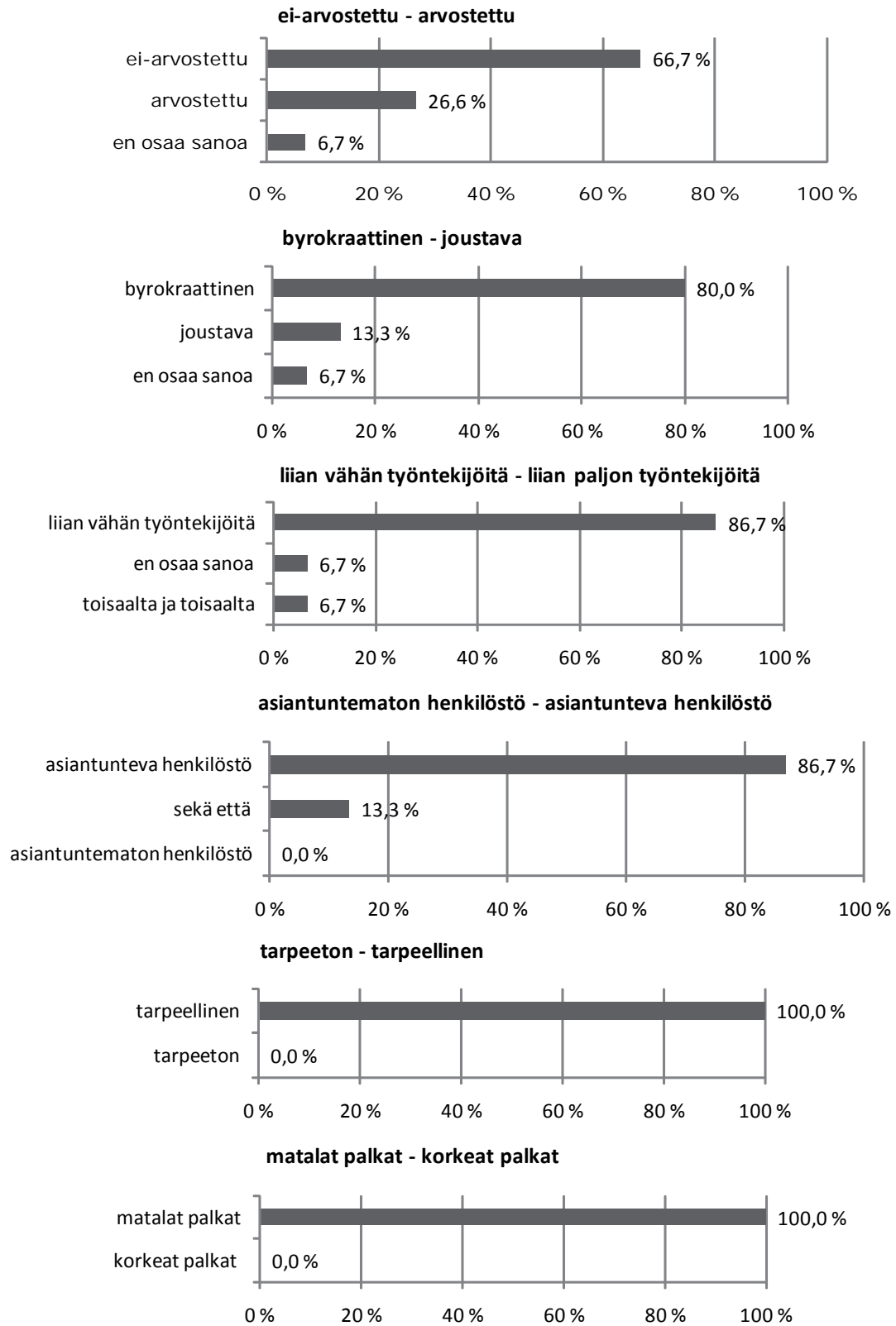
Kysyttäessä mihin suuntaan vastaajat toivoisivat sosiaalipalvelujen tuottamisen kehittyvän tulevaisuudessa, olivat vastaajat lähestulkoon yksimielisiä. Kysymykseen oli kolme valmista vastausvaihtoehtoa. Yli 80 prosenttia haastatelluista oli sitä mieltä, että kunnan tulisi tuottaa palvelut yhdessä yksityisten palveluntuottajien kanssa ja vain reilu 6 prosenttia vastasi, että palvelut tulisi voida ostaa suoraan yksityisiltä palveluntuottajilta. Noin 12 prosenttia koki, että kunnan tulisi tuottaa palvelut.

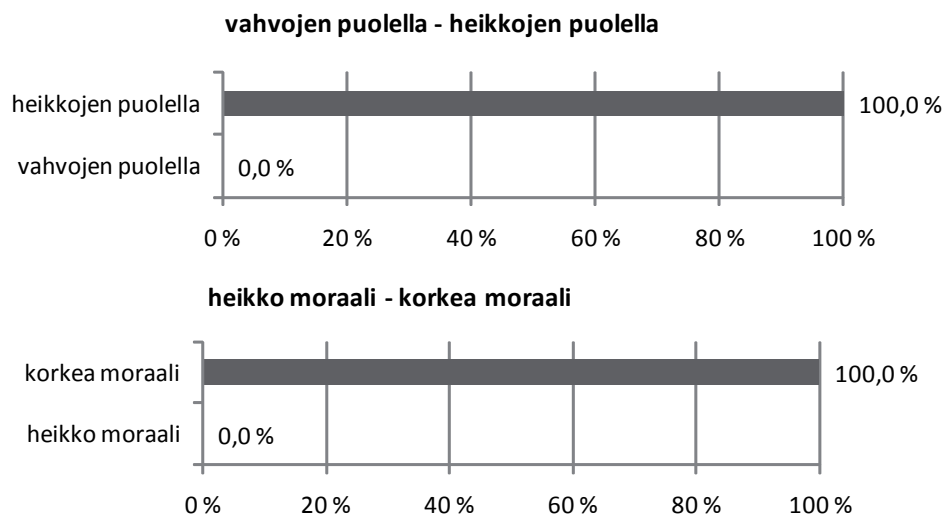
5. Miten toivoisitte sosiaalipalvelujen kehittyvän tulevaisuudessa? (N=16)

Haastateltavia pyydettiin valitsemaan valmiista sosiaalialaa kuvaavista sanapareista heidän mielestään sosiaalialaa parhaiten kuvaava. Sanapareiksi oli valittu sosiaalialan kehityskohteiksi tiedettyjä alueita, kuten palkkataso ja palvelujen byrokraattisuus. Vastaajat olivat sanapareista suhteellisen yksimielisiä. Sanaparilajittelun mukaan kaikkien haastateltujen mielestä sosiaaliala on matalapalkkainen, tarpeellinen, heikkojen puolella ja alan moraalit on korkea. Alan arvostukseen, byrokraattisuuteen, työntekijätilanteeseen sekä työntekijöiden asiantuntemukseen liittyvät sanaparit eivät olleet vastaajien mielestä niin yksiselitteisiä, ja niissä esiintyi hajontaa mielipiteiden välillä. Näissä sanapareissa koettiin myös vaikeaksi valita sanoista vain toinen, joka näkyi ”en osaa sanoa” ja ”toisaalta ja toisaalta” -vastauksina.

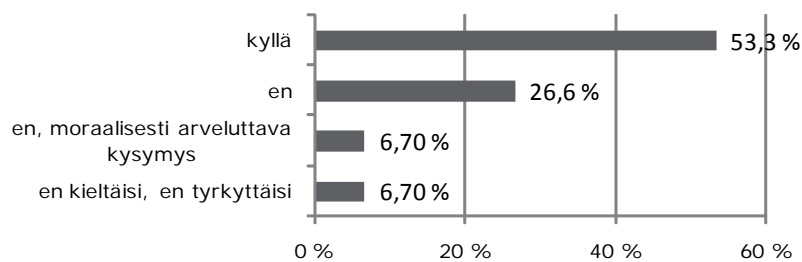
6. Valitkaa seuraavista sanapareista Teidän mielestänne sosiaalialaa parhaiten kuvaava. (N=15)

Yli puolet vastanneista suosittelisi alaa omalle lapselleen tai muille nuorille ja hieman yli neljännes ei suosittelisi. Osa vastaajista piti kysymystä moraalisesti arveluttavana ja osa ei osannut vastata.

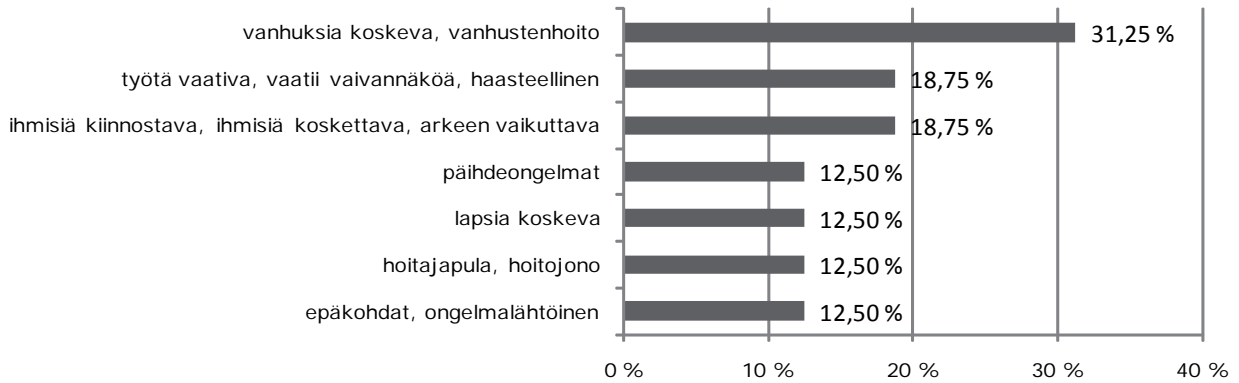
7. Suosittelisitko alaa omalle lapsellenne tai muille nuorille? (N=15)

3.2 Mielikuvat ammatin näkökulmasta

Reilulle 30 prosentille haastatelluista tuli mieleen käsitteestä ”sosiaalialan juttu” vanhuksia koskeva tai vanhustenhoito. Viidesosa kuvaili sosiaalialan juttua työtä vaativaksi, haasteelliseksi ja niin ikään viidesosalle tuli mielikuva ihmisiä koskettavasta ja kiinnostavasta, arkeen vaikuttavasta jutusta. Reilussa kymmenessä prosentissa vastauksia sosiaalialan juttua kuvattiin sanoilla päihdeongelmat, lapsia koskeva, hoitajapula/hoitojono, epäkohdat/ongelmalähtöinen. Muita yksittäisiä mielikuvia olivat lukijan palvelut, median aliarvostama, raha, sairaalaan liittyvä, syrjäytyneitä koskeva, työttömyysjuttu, tärkeä, Stakes/STM.

8. Mitä teille tulee mieleen käsitteestä sosiaalialan juttu? (N=16)

Kaikki haastatellut olivat joskus tehneet tai tilanneet juttuja sosiaalialasta.

Reilu 30 prosenttia haastatelluista koki, että sosiaalialasta on helppo saada tietoa ja että tiedon saannissa ei ole ongelmia. 25 prosenttia vastaajista oli päinvastaista mieltä, eli kokivat että sosiaaliala on tietolähteenä vaikea ja avoimuutta toivottiin lisää. Niin ikään 25 prosenttia kuvaili sosiaalialaa hyväksi tietolähteeksi. Vajaa 20 prosenttia haastatelluista koki, että sosiaaliala on tietolähteenä hahmottumaton, monimutkainen, laaja tai että työntekijöillä ei ole uskallusta kertoa asioista. Sosiaalialaa kuvailtiin myös yhteistyöhaluiseksi, varovaiseksi ja työlääksi tietolähteeksi. Muita esiin nousseita mielikuvia sosiaalialasta tietolähteenä olivat asiansa osaavat ihmiset, byrokraattinen, huono arvostus, jos kaikki hyvin niin se kerrotaan, järjestöt toimivat hyvin, monipuolinen, vaaralliset asiakkaat ja yksityisen kokemuksen laajentaminen yleiseen.

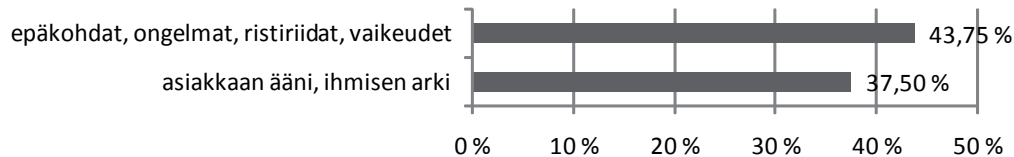
10. Millaisia mielikuvia Teillä on sosiaalialasta tietolähteenä? (N=16)

Toimittajia ja uutispääälliköitä kiinnostavat aiheet nousivat selkeästi esiin. Yli 40 prosenttia haastatelluista mainitsi epäkohdat, ristiriidat, ongelmat tai vaikeudet heitä kiinnostavina aiheina. Epäkohtia ja ongelmia pidettiin kiinnostavina aiheina siksi, että niihin pystyttäisiin median esiin nostamina tarttumaan ja epäkohtien poistamiseksi olisi mahdollista tehdä jotain. Toisena selkeänä kategoriana nousi esiin yli kolmanneksessa vastauksista asiakkaan

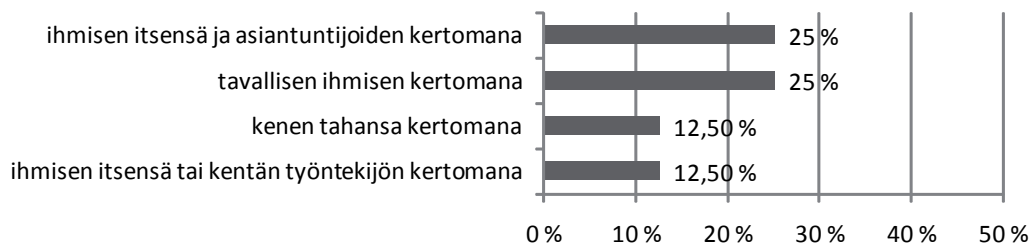
äänen saattaminen kuuluville ja ihmisten arki. Ihmisen arkea koskettavat teemat olivat kiinnostavia siksi, että ne kiinnostavat myös kansalaisia. Muita esille nousseita kiinnostavia aiheita olivat tehokkuus/kohdentuvuus, lapset, millaista apua saanut sosiaalipalveluista, sekä hyvät että huonot asiat, sosiaalityö tarttuisi silloinkin kun ihminen ei osaa apua hakea, syrjäytyneiden huomioiminen, tapetilla olevat asiat, uudet sisällöt, verorahojen käyttö ja yhteiskunnallinen merkitys.

11.a) Millaiset aiheet kiinnostavat Teitä toimittajana/uutispäällikkönä? (N=16)

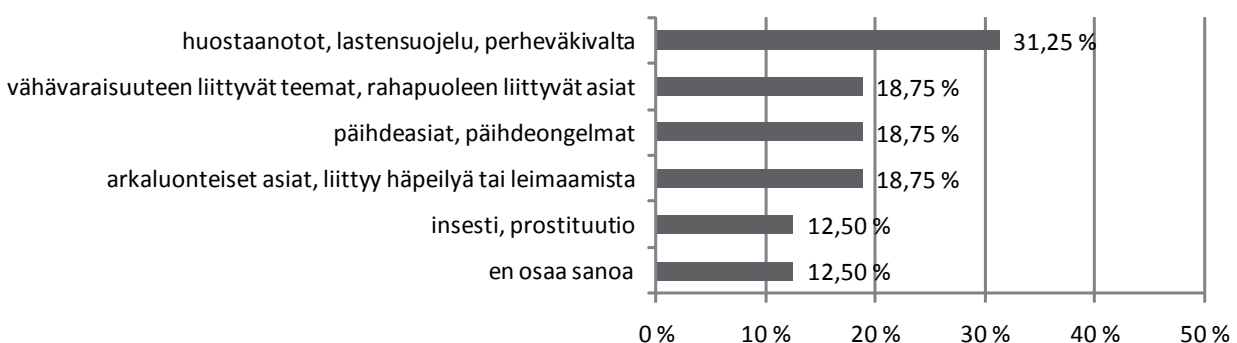
Neljäsosa haastatelluista koki kiinnostavimmaksi tietolähteeksi tavallisen ihmisen. Neljäsosan mielestä kiinnostavimmat tietolähteet olivat ihminen itse ja asiantuntija. Reilu kymmenen prosenttia mainitsi kiinnostavimmaksi tietolähteeksi ihmisen itsensä ja kentän työntekijän ja saman verran vastaajista koki, että tietolähde voi olla mikä tahansa, jos aihe on kiinnostava. Muita esiin nousseita tietolähteitä olivat ministeriö tai virkamiehet, sosiaalialan järjestöt ja tekijät itse.

11.b) Kenen kertomana (N=16)

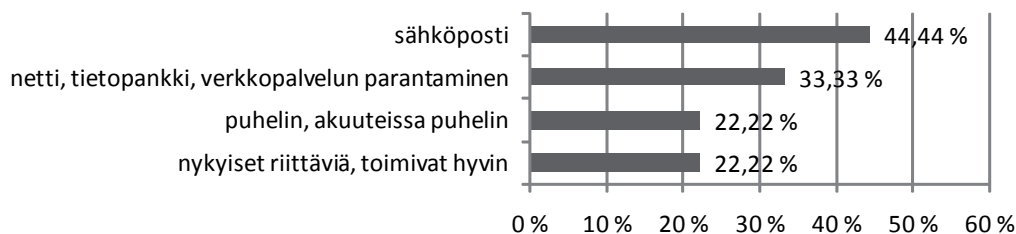
Lähes kolmasosa haastatelluista koki huostaanottoihin, lastensuojeluun ja perheväkivaltaan liittyvät teemat vaikeina uutisoinnin aiheina. Vajaa viidennes koki vaikeina teemoina rahaan liittyvät aiheet, kuten myös päihdeongelmat ja arkaluonteiset asiat. Noin 12 prosentin mielestä insesti ja prostituutio olivat vaikeita teemoja ja noin 12 prosenttia ei osannut nimetä mitään vaikeaa teemaa. Muita mainittuja vaikeita teemoja olivat asiakasryhmät, jotka eivät osaa tuoda kaikkia epäkohtia esiin, kuvausluvut, lakimuutokset, hallinto-osituksien muutokset, mielenterveyspalvelut, työttömyyden vaikutukset (kulunut aihe) ja vankilamaailma unohdettu. Mainittiin myös, että vaikeita teemoja ei ole.

12. Mistä sosiaalialan teemoista on vaikea kirjoittaa tai uutisoida? (N=16)

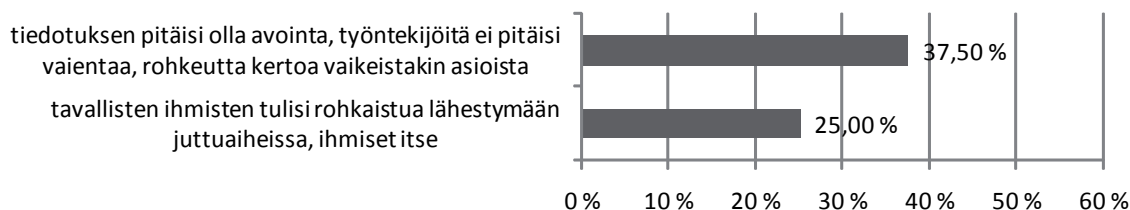

Tiedonsaantikanavia koskevassa kysymyksessä haastatellut ymmärsivät kysymyksen kahdesta eri näkökulmasta – osa ajatteli viestintäkanavia teknisestä näkökulmasta ja osa tietolähdenäkökulmasta. Vastaukset on jaettu a- ja b-osioon näkökulman mukaan. Teknisestä näkökulmasta tiedonsaantikanavia pohtineista sähköpostia piti lähes puolet parhaana tiedonsaantikanavana. Kolmannes vastaajista piti internetiä, tietopankkia tai verkkopalveluita parhaana kanavana. Noin viidesosa haastatelluista piti akuuteissa tilanteissa puhelinta parhaana tietokanavana ja noin viidesosan mielestä nykyiset kanavat olivat riittäviä ja toimivat hyvin. Muina hyvinä tiedonsaantikanavina mainittiin kutsut ja taustahaastattelut. Tietolähdenäkökulmasta asiaa pohtineista yli kolmannes mainitsi parhaiksi tiedonsaantikanaviksi avoimen tiedotuksen ja rohkeuden kertoa vaikeistakin asioista. Neljännes haastatelluista toivoi, että ihmiset rohkaistuisivat lähestymään juttuaiheissa. Myös lähdeaineistot, henkilöhaastattelut ja tavallisen kansalaisen näkökulmasta televisio mainittiin hyvinä tiedonsaantikanavina.

**13.a) Mikä tai mitkä kanavat olisivat toivottuja tiedon saamiseksi?
tekninen näkökulma (N=9)**

**13.b) Mikä tai mitkä kanavat olisivat toivottuja tiedon saamiseksi?
tietolähdenäkökulma (N=8)**

Pyydettyäessä kuvailemaan sosiaalialaa tietolähteenä neljäsosa haastatelluista kuvasi sosiaalialaa tietolähteenä sanoilla vaikeneva, salamyhkäinen, pahimmillaan vihamielinen. Vajaa viidennes kuvaili sosiaalialaa vaikeaksi tietolähteeksi ja samoin vajaa viidennes helpohkoksi, luotettavaksi, inhimilliseksi, ymmärtäväksi ja parhaimmillaan auttavaiseksi. Noin 12 prosenttia haastatelluista kuvaili sosiaalialaa tietolähteenä sanoilla monipuolinen, hyvä, heikko, jäykkä, hahmottomaton, iso, ei ongelmia tai ei salailua. Lisäksi esiin nousivat myös seuraavat mielikuvat: byrokraattinen, kuntien sosiaalitoimia vaikea lähestyä, ovat ylisuojelevia ja ylikuormitettuja; mieluisa, samanlainen kuin muutkin, sisältyy ennakkoodotuksia, tiedotusta ei delekoitu, tietolähteen/haastateltavan persoonasta riippuvainen ja työntekijän turvallisuus.

Kuvailuiden prosenttiosuudet eivät mene aivan yksiin aiemman kysymyksen kanssa, jossa samaa asiaa kysyttiin hieman eri tavalla. Siinä lähes kolmanneksen mielestä

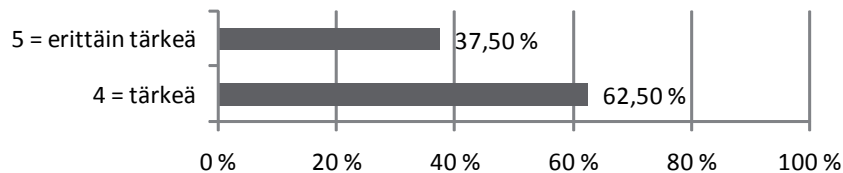
sosiaalialasta on tietoa hyvin saatavilla ja tiedonsaannissa ei ole ongelmia eikä salailua, kun tässä kysymyksessä enemmistö vastaajista kuvaili alaa tietolähteenä vaikenevaksi ja salamyhkäiseksi. Aiemmassa neljäsosa haastatelluista kuvaili alaa vaikeaksi ja tässä vajaa viidennes vaikeaksi. Aiemmassa kysymyksessä alaa kuvasi hyväksi tietolähteeksi neljännes haastatelluista ja hahmottumaksi, laajaksi vajaa viidennes. Tässä kysymyksessä alaa kuvaili hyväksi tietolähteeksi noin 12 prosenttia ja laajaksi, hahmottumattomaksi samoin noin 12 prosenttia. Selvästi vastauksista on kuitenkin havaittavissa, että samat teemat nousevat esiin.

14. Millainen sosiaaliala on tietolähteenä? Kuvaile parilla sanalla. (N=16)

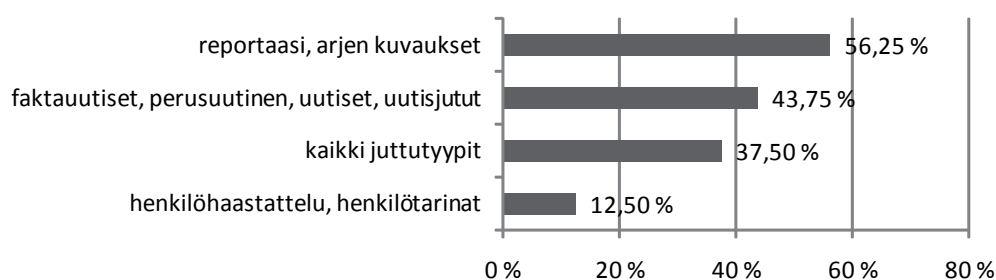
Yli 60 prosenttia vastaajista piti sosiaalialan juttuja tärkeänä medialle ja erittäin tärkeänä niitä piti lähes 40 prosenttia.

15. Kuinka tärkeänä pidätte sosiaalialaa koskevia juttuja medialle asteikolla 1–5, ei tärkeä, erittäin tärkeä? (N=16)

Yli puolet vastanneista oli sitä mieltä, että reportaasit ja arjen kuvaukset sopivat parhaiten sosiaalialasta kertoviin juttuihin. Yli 40 prosenttia haastatelluista mielsi myös uutisjutut sopiviksi sosiaalialasta kertoviin juttuihin. 37,5 prosenttia vastanneista koki, että kaikki juttutyypit soveltuvat sosiaalialan juttuihin ja reilun kymmenen prosentin mielestä henkilöhaastattelut. Pakina ja tv-uutiset nousivat esiin juttutyypeinä, jotka eivät sovi sosiaalialasta kertoviin juttuihin.

16. Millaiset juttutyypit sopivat mielestänne sosiaalialasta kertoviin juttuihin? (N=16)

Toimittajat ja uutispäälliköt olisivat halunneet pohtia seuraavia teemoja, joita ei tutkimuksessa käsitelty:

- Kenen puolella tiedotusvälineet ovat sosiaalialan uutisoinnissa
- Olisiko tarpeen järjestää toimittajille sosiaalialan koulutusta, pohdinnan paikka tai ainakin selkeää tiedotusta.
- Sosiaalialan tulevaisuuden rahoitus
- Tehokkuuden määrittely
- Uudet ministerit ja budjetit
- Miksi alan arvostus ja julkisuuskuva on niin huono verrattuna esimerkiksi terveysalaan?

4 Johtopäätökset

Miksi sosiaalialan viestintä on passiivista ja vetäytyvää? Vaikka tiedotteiden määrällinen lisääminen ei olekaan välttämättä oikea ratkaisu, niin jotain olisi tehtävä viestinnän tehostamiseksi ja positiivisen viestin välittämiseksi median kautta. Tähän voisi olla ratkaisuna esimerkiksi henkilökohtaisten suhteiden luominen toimittajiin sekä toimittajien perehdyttäminen laajemmin sosiaalialan taustoihin. Toimittajan olisi helpompi tarttua mahdolliseen aiheeseen, kun hän tietää, mitä se tarkoittaa kokonaisuuden kannalta.

Yleisesti ottaen tutkimuksessa mukana olleiden median edustajien mielikuvat sosiaalialasta olivat positiivisia. Alaa pidettiin tärkeänä, vastuullisena ja tarpeellisena. Koettiin kuitenkin, että sosiaalialan mainetta varjostavat alan matalat palkat, hahmottomuus, ongelmakeskeisyys sekä tiedottamisen salamyhkäisyys. Myös alan huono julkisuuskuva ja aliarvostus välittyivät vastauksista. Puolet haastatelluista suosittelisi alaa omalle lapselleen tai muille nuorille huolimatta siitä, että ala nähtiin ei-arvostettuna, matalapalkkaisena ja byrokraattisena.

Sosiaaliala oli vastaajien mielestä laaja ja monimutkainen. Alaa kuvattiin myös hahmottomomaksi. Hahmottomuus ja monimutkaisuus konkretisoituivat esimerkiksi tärkeimpiä sosiaalipalveluja kartoittavan kysymyksen vastauksissa. Sosiaalialan palveluja ei osata tarkalleen mieltää sosiaalipalveluiksi, sillä terveyspalvelut sekä Kelan etuudet sekoitetaan helposti sosiaalipalveluihin. Puolet haastatelluista näki lasten päivähoiton palvelut tärkeimpinä sosiaalipalveluina. Lisäksi sosiaalipalveluja pidettiin marginaaleja, kuten päihdeongelmaisia, työttömiä sekä vanhuksia koskevinä palveluina. Kuitenkin yli 70 prosenttia haastatelluista vastasi, että heillä tai heidän läheisillään on kokemuksia sosiaalipalveluista ja reilu kuusi prosenttia arveli tulevaisuudessa tarvitsevänsä sosiaalipalveluja. Vajaa viidennes vastasi, että itsellä tai läheisellä on kokemuksia sosiaalipalveluista ja että myös tulevaisuudessa on tarvetta sosiaalipalveluille. Vain reilulla kuudella prosentilla ei ollut kokemuksia sosiaalipalveluista. Valtaosa haastatelluista oli sitä

mieltä, että kunnan tulisi tuottaa sosiaalipalvelut yhdessä yksityisten palveluntuottajien kanssa.

Sosiaalialan juttuja pidettiin tärkeinä tai erittäin tärkeinä medialle. Sosiaalialan juttu miellettiin median edustajien joukossa vanhuksia tai vanhustenhoitoa koskettavaksi, johtuen varmaan teeman viimeaikaisesta esilläolosta mediassa. Sosiaalialan juttua pidettiin työläänä ja haasteellisena, mutta myös ihmisiä kiinnostavana ja ihmisten arkeen vaikuttavana. Huostaanottoihin, perheväkivaltaan ja lastensuojeluun liittyvät teemat koettiin vaikeiksi. Myös päihteisiin, vähävaraisuuteen ja arkaluonteisiin asioihin liittyvät aiheet mainittiin vaikeina teemoina. Juttutyypeistä parhaiten sosiaalialaan soveltuvaksi pidettiin reportaaseja, arjen kuvauksia ja uutisjuttuja. Pakina ja tv-uutiset nousivat esiin juttutyypeinä, joiden ei koettu soveltuvan kovin hyvin sosiaalialaa käsitteleviin juttuihin.

Toimittajia ja uutispääliköitä kiinnostavat teemat olivat ongelmalähtöisiä ja ihmisen arkea koskettavia, kertojana ihminen itse. Ihmisen kertomuksen lisäksi pidettiin hyvänä lisänä asiantuntijan tai kentän työntekijän näkemystä. Median edustajat kokivat, että on hyvä asia jos media nostaa esille epäkohtien – silloin niihin on helpompi puuttua. Ihmisen arkea koskettavat teemat nähtiin kiinnostavina, koska ne kiinnostavat myös suurta yleisöä. Alan arkaluonteisuuden, vaitiolovelvollisuuden sekä esimerkiksi kuvauslupien saannin vaikeuden koettiin hankaloittavan alasta kertovien juttujen tekoa. Televisio mediana koettiin hieman hankalaksi sosiaalialan uutisoinnissa, koska sosiaalialan asioita on vaikea tuoda tarpeeksi tiiviiseen muotoon.

Sosiaalialasta tietolähteenä haastatelluilla oli kahtalainen näkemys – osa vastaajista piti sosiaalialaa helppona ja hyvänä tietolähteenä, kun taas osa koki, että alalla on salailua ja että tiedonsaanti on vaikeaa ja työlästä. Avoimuutta tiedottamiseen toivottiin lisää. Alan hahmottumattomuus ja vaitiolovelvollisuus koettiin myös tiedonsaantia vaikeuttavina tekijöinä. Sähköpostia ja verkkopalveluja pidettiin parhaina teknisinä tiedonsaantikanavina, joskin toivottiin verkkopalvelujen kehittämistä tietopankkimaiseksi kokonaisuudeksi, josta löytyisivät muun muassa alan toimijoiden yhteystiedot sekä alaa koskevat tärkeät tiedot. Pohdittaessa tiedonsaantikanavia tietolähdenäkökulmasta, toivottiin lisää rohkeutta puhua vaikeistakin asioista ja tavallisten ihmistä rohkaistiin lähestymään juttuaiheissa entistä enemmän.

Hyvänä kehittämisideana sosiaalialan toimijoille nousi haastatteluista kaksi asiaa. Tietopankkia sekä verkkopalveluiden parantamista toivottiin tiedonsaannin helpottamiseksi. Koska on jo olemassa sosiaalialan portaaleja, niin niitä olisi nyt hyvä hyödyntää ja kampanjoida niiden tunnettuuden lisäämiseksi median keskuudessa. Lisäksi toivottiin toimittajille suunnattua sosiaalialan koulutusta.

Jatkotutkimusaiheena voisi selvittää, miksi alan arvostus on niin huono ja johtuuko alan negatiivinen julkisuuskuva ongelmalähtöisestä uutisoinnista mediassa.

Lähteet

Ikävalko, E. 1996. Ylivoimapeli mediassa: julkisuusmekanismit ja julkisuuden hallinta. Helsinki: Inforviestintä.

Juholin, E. 2006. Communicare! 4. painos. Helsinki: Inforviestintä.

Kantola, A., Moring, I. & Väliverronen, E. 1998. Media-analyysi: teksteistä tulkintaan. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Lehtonen, J. 1990. Julkisyhteisöt mielikuvayhteiskuntaan. Hallinto 5/90. 17–19.

Vuokko, P. 1993. Markkinointiviestintä. Helsinki: WSOY.

Haastattelurunko

Oma näkökulma

1. Mitä Teille tulee mieleen sanasta sosiaaliala?
2. Kuvailkaa sosiaalialaa kolmella sanalla.
3. Mitkä ovat mielestänne tärkeimpiä sosiaalipalveluja?
4. Onko Teillä tai läheisillänne kokemuksia sosiaalipalveluista tai arveletteko tulevaisuudessa tarvitsevanne niitä?

A itsellä tai läheisillä on kokemuksia

B ei kokemuksia

C tulevaisuudessa on tarvetta

5. Miten toivoisitte sosiaalipalvelujen kehittyvän tulevaisuudessa?

A Kunnan tulisi tuottaa palvelut

B Kunnan tulisi tuottaa palvelut yhdessä yksityisten palveluntuottajien kanssa

C Palvelut tulisi voida suoraan itse ostaa yksityisiltä palveluntuottajilta

6. Valitkaa seuraavista sanapareista Teidän mielestänne sosiaalialaa parhaiten kuvaava.

ei arvostettu – arvostettu

byrokraattinen – joustava

liian vähän työntekijöitä – liian paljon työntekijöitä

matalat palkat – korkeat palkat

tarpeeton – tarpeellinen

asiantuntevaton henkilöstö – asiantunteva henkilöstö

vahvojen puolella – heikkojen puolella

heikko moraalit – korkea moraalit

7. Suosittelettko alaa omalle lapsellenne tai muille nuorille?

Sosiaaliala tietolähteenä / toimittajan, uutispäällikön näkemys

8. Mitä Teille tulee mieleen käsitteestä sosiaalialan juttu?
9. Oletteko tilanneet tai tehneet juttuja sosiaalialasta?
10. Millaisia mielikuvia Teillä on sosiaalialasta tietolähteenä?
- 11.a) Mitkä aiheet kiinnostavat Teitä toimittajana/uutispäällikkönä sosiaalialalla?
- 11.b) Kenen kertomana?
12. Mistä sosiaalialan teemoista on vaikea kirjoittaa tai uutisoida?
13. Mikä tai mitkä kanavat olisivat toivottuja tiedon saamiseksi?
14. Millainen sosiaaliala on tietolähteenä? Kuvaile parilla sanalla.
15. Kuinka tärkeänä pidätte sosiaalialaa koskevia juttuja medialle asteikolla 1–5 (1=ei tärkeä, 5=erittäin tärkeä)?
16. Millaiset juttutyypit sopivat mielestänne sosiaalialasta kertoviin juttuihin?
17. Mitä sosiaalialaan liittyvää mielestänne tärkeää kysymystä en kysynyt, jota olisitte halunnut kommentoida?

Taustatiedot

ikä

nainen/mies

ammattinimike

media